

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا
وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ
وَمَا يُلْقِ اللَّهُ بِالْحَيَاةِ وَالْآثَامِ
إِلَّا فِي قَدَرٍ مَعْلُومٍ

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

بررسی میزان برخورداری کتاب‌های فارسی اول، دوم و ششم مقطع ابتدایی و کتاب‌های داستان منتخب ادبیات کودک و نوجوان از مولفه‌های اجتماعی شدن

به‌وسیله

طالب افراه

استاد راهنما

دکتر: محمد مزیدی

شهریور ماه ۱۳۹۲

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب طالب افراه دانشجوی رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی اظهار می‌کنم که این پایان‌نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن‌را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن‌را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین‌نامه مالکیت فکری و معنوی متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

به نام خدا

بررسی میزان برخورداری کتاب‌های فارسی اول، دوم و ششم مقطع ابتدایی و کتاب‌های داستان منتخب ادبیات کودک و نوجوان از مولفه‌های اجتماعی شدن

به کوشش

طالب افراه

پایان‌نامه‌ی

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی

تاریخ و فلسفه‌ی آموزش و پرورش

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

ارزش‌یابی شده، توسط کمیته‌ی پایان‌نامه، با درجه‌ی : عالی

دکتر محمد مزیدی، دانشیار بخش مبانی آموزش و پرورش (استاد راهنما)

دکتر فریبا خوش‌بخت، استادیار بخش مبانی آموزش و پرورش (استاد مشاور)

دکتر محبوبه البرزی، استادیار بخش مبانی آموزش و پرورش (داور متخصص داخلی)

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم به:

این پایان نامه، تقدیم به همسر و فرزندان عزیزم صدرا و زهرا
که، سختی‌های زیادی را تحمل نموده‌اند، تا امکان تحصیل و
انجام این تحقیق فراهم گردد.

سپاس‌گزاری

سپاس مخصوص خداوند مهربان که به انسان توانایی و دانایی بخشید تا به بندگان شرفقت و رزق، مهربانی کند و در حل مشکلاتشان یاری‌شان نماید و به مصداق « من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق » شایسته است از زحمات و راهنماییها و مساعدت‌های بی‌دریغ اعضای کمیته‌ی پایان‌نامه، خصوصاً جناب آقای دکتر مزیدی، استاد فرهیخته و صاحب‌نظر تعلیم و تربیت و سرکار خانم دکتر خوش‌بخت که، با راهنمایی‌های کارساز و سازنده‌ی خویش اینجانب را در تهیه و تنظیم این رساله یاری نموده‌اند و همچنین از سرکار خانم دکتر البرزی و آقای دکتر سلیمی که زحمت داوری این پایان‌نامه را بر عهده داشته‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم.

چکیده

بررسی میزان برخورداری کتاب‌های فارسی اول، دوم و ششم مقطع ابتدایی و کتاب‌های داستان منتخب ادبیات کودک و نوجوان از مولفه‌های اجتماعی شدن

به کوشش

طالب افراه

هدف اصلی این پژوهش، بررسی میزان برخورداری کتاب‌های فارسی اول، دوم، ششم ابتدایی و کتاب‌های منتخب داستان ادبیات کودک و نوجوان از مولفه‌های اجتماعی شدن است، که پس از تعیین مولفه‌های مورد نظر و تعیین متن و پرسش و تصویر به عنوان واحدهای تحلیل با استفاده از روش ویلیام رومی (۱۹۸۶) به تحلیل کتاب‌های فارسی و کتاب‌های ادبیات کودک و نوجوان اقدام شد. یافته‌ها نشان داد، که میزان توجه به اجتماعی شدن کودکان در بخش‌های مختلف متن، تصویر و پرسش کتاب‌های فارسی اول، دوم و ششم ابتدایی بسیار ضعیف و در حد پایین‌تر از متوسط (ضریب‌درگیری پایین‌تر از ۱) است، همچنین یافته‌ها نشان داد، که میزان توجه به اجتماعی شدن کودکان در کتاب‌های داستان نسبت به کتاب‌های فارسی بیشتر بوده، به این صورت که از ۸ کتاب داستان مورد تحلیل ۶ کتاب داستان در بخش متن دارای ضریب‌درگیری بالاتر از (۱) یک بوده‌اند و همچنین در قسمت تصاویر، از ۸ کتاب داستان ۶ کتاب داستان از حداقل میزان ضریب‌درگیری برخوردار بوده‌اند، که نشان از توجه محتوای تصویرهای کتاب‌های داستان به اجتماعی شدن کودکان است. فصل مشترک کتاب‌های فارسی و کتاب‌های داستان ادبیات کودک و نوجوان، توجه بیش از اندازه این کتاب‌ها به مهارت همدلی و عدم توجه کافی به سایر مهارت‌های اجتماعی است.

واژه‌های کلیدی: اجتماعی شدن، کتاب‌های فارسی، ادبیات کودک و نوجوان، تحلیل محتوا،

ضریب‌درگیری

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: کلیات	
۱-۱- مقدمه.....	۱
۱-۲- بیان مسأله.....	۳
۱-۳- اهمیت و ضرورت.....	۵
۱-۴- اهداف پژوهش.....	۷
۱-۴-۱- هدف اصلی.....	۷
۱-۴-۲- هدف‌های فرعی.....	۸

فصل دوم: بررسی مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱- مبانی نظری دیدگاهها و پیشینه‌ی پژوهش.....	۱۱
۲-۱-۱- ماهیت و تعاریف اجتماعی شدن.....	۱۱
۲-۱-۲- پارادوکس در اجتماعی شدن.....	۱۵
۲-۱-۳- فرایند اجتماعی شدن از دیدگاه فرد و جامعه.....	۲۱
۲-۱-۳-۱- از دیدگاه جامعه.....	۲۱
۲-۱-۳-۲- از دیدگاه فرد.....	۲۲
۲-۲- انواع اجتماعی شدن.....	۲۲
۲-۲-۱- دیدگاه عینی.....	۲۲
۲-۲-۲- دیدگاه ذهنی.....	۲۲
۲-۳- عوامل تاثیرگذار در اجتماعی شدن.....	۲۳
۲-۳-۱- خانواده.....	۲۳

۲۴ ۲- ۳ - ۲- گروه همسالان
۲۵ ۲- ۳ - ۳- وسایل ارتباط جمعی
۲۵ ۲- ۳ - ۴- مدرسه
۲۶ ۲- ۴ - عناصر دخیل در اجتماعی شدن
۲۶ ۲- ۴ - ۱- زبان
۲۶ ۲- ۴ - ۲- کنش متقابل
۲۷ ۲- ۴ - ۳- عاطفه
۲۷ ۲- ۵ - کارکردهای اصلی اجتماعی شدن
۲۸ ۲- ۶ - مکتب واقع‌گرایی
۲۹ ۲- ۷ - مکتب پراگماتیسم
۲۹ ۲- ۷ - ۱- جان دیویی
۳۲ ۲- ۷ - ۲- ریچارد رورتی
۳۳ ۲- ۸ - آرمان‌شهرگرایی
۳۴ ۲- ۹ - دیدگاه یک حزب‌گری
۳۵ ۲- ۱۰ - مارکسیسم
۳۶ ۲- ۱۰ - ۱- کارل مارکس
۳۷ ۲- ۱۱ - مکتب رفتارگرایی
۳۸ ۲- ۱۱ - ۱- ایوان پاولف
۳۸ ۲- ۱۱ - ۲- واتسون
۳۸ ۲- ۱۱ - ۳- اسکینر
۳۹ ۲- ۱۲ - نظریه یادگیری اجتماعی
۴۰ ۲- ۱۲ - ۱- بندورا
۴۱ ۲- ۱۳ - نظریه مبادله اجتماعی
۴۲ ۲- ۱۴ - نظریه‌ی تضاد
۴۳ ۲- ۱۵ - نظریه باز تولید

۴۳	۱۶-۲ - نظریه کنترل اجتماعی.....
۴۴	۱۷-۲ - نظریه‌ی کارکردگرایی.....
۴۶	۱۷-۲-۱- امیل دورکیم.....
۴۷	۱۷-۲-۲- پارسونز.....
۴۸	۱۷-۲-۱- مرحله‌ی اول.....
۴۸	۱۷-۲-۲- مرحله‌ی دوم.....
۴۹	۱۷-۲-۳- مرحله‌ی سوم.....
۴۹	۱۷-۲-۴- مرحله‌ی چهارم.....
۵۰	۱۷-۲-۵- مرحله‌ی پنجم.....
۵۱	۱۸-۲ - نظریه سرمایه فرهنگی.....
۵۱	۱۸-۲-۱- پی‌یر بوردیو.....
۵۲	۱۹-۲ - نظریه کنش متقابل نمادین.....
۵۳	۱۹-۲-۱- جورج هربرت مید.....
۵۶	۱۹-۲-۲- چارلز هورتن کولی.....
۵۸	۱۹-۲-۳- بلومر هربرت.....
۵۹	۱۹-۲-۴- گیدنز.....
۶۱	۲۰-۲ - دیدگاه شناختی.....
۶۱	۲۰-۲-۱- ژان پیاژه.....
۶۳	۲۰-۲-۱-۱- مرحله (حسی - حرکتی).....
۶۳	۲۰-۲-۱-۲- مرحله (پیش عمل‌ورزی).....
۶۴	۲۰-۲-۱-۳- مرحله (عمل‌ورزی عینی).....
۶۴	۲۰-۲-۱-۴- مرحله (عمل‌ورزی رسمی).....
۶۴	۲۱-۲ - دیدگاه روان تحلیل‌گران.....
۶۴	۲۱-۲-۱- زیگموند فروید.....
۶۶	۲۱-۲-۲- اریک فروم.....

۶۸ ۲- ۲۱ - ۳- اریکسون
۶۹ ۲- ۲۱ - ۳- ۱- مرحله اول
۶۹ ۲- ۲۱ - ۳- ۲- مرحله دوم
۷۰ ۲- ۲۱ - ۳- ۳- مرحله سوم
۷۰ ۲- ۲۱ - ۳- ۴- مرحله چهارم
۷۰ ۲- ۲۱ - ۳- ۵- مرحله پنجم
۷۱ ۲- ۲۱ - ۳- ۶- مرحله ششم
۷۱ ۲- ۲۱ - ۳- ۷- مرحله هفتم
۷۲ ۲- ۲۱ - ۳- ۸- مرحله هشتم
۷۲ ۲- ۲۲ - ویگوتسکی
۷۳ ۲- ۲۳ - دیدگاه فیلسوفان
۷۳ ۲- ۲۳ - ۱- هگل، گئورگ ویلهلم فردریش
۷۵ ۲- ۲۳ - ۲- جان لاک
۷۵ ۲- ۲۴ - اگزستانسیالیسم
۷۶ ۲- ۲۴ - ۱- کارل یاسپرس
۷۷ ۲- ۲۴ - ۲- ویکتور فرانکل
۷۷ ۲- ۲۵ - هانا آرنه
۷۸ ۲- ۲۶ - اسپینوزا
۷۸ ۲- ۲۷ - روسو
۸۰ ۲- ۲۸ - هابرماس
۸۰ ۲- ۲۹ - آلیس وایتزمن
۸۱ ۲- ۳۰ - کارتریج و میلبرن
۸۳ ۲- ۳۱ - کالدرالا و مرل
۸۵ ۲- ۳۲ - اندیشمندان اسلامی
۸۵ ۲- ۳۲ - ۱- فارابی

۸۶ ۲-۳۲-۲- ابن خلدون
۸۶ ۲-۳۲-۳- علامه طباطبایی
۸۷ ۲-۳۲-۴- مطهری
۸۷ ۲-۳۳- ادبیات کودک
۹۰ ۲-۳۳-۱- مدل و مفهوم کودکی
۹۰ ۲-۳۳-۱-۱- کودک شرور
۹۰ ۲-۳۳-۱-۲- کودک بی گناه
۹۱ ۲-۳۳-۱-۳- کودک فطری
۹۲ ۲-۳۴- پیشینه پژوهش
۹۲ ۲-۳۴-۱- پژوهش داخلی
۱۰۱ ۲-۳۴-۲- پژوهش خارجی
۱۰۳ ۲-۳۵- پرسش‌های پژوهش
۱۰۴ ۲-۳۶- تعریف مفهومی واژه‌ها
۱۰۴ ۲-۳۶-۱- اجتماعی شدن
۱۰۴ ۲-۳۶-۲- کتاب درسی
۱۰۴ ۲-۳۶-۳- محتوا
۱۰۵ ۲-۳۶-۴- تحلیل محتوا
۱۰۵ ۲-۳۶-۵- ادبیات کودک
۱۰۵ ۲-۳۶-۶- کتاب‌های داستانی
۱۰۵ ۲-۳۶-۷- کودکان

فصل سوم: روش پژوهش

۱۰۸ ۳-۱- روش پژوهش
۱۱۰ ۳-۲- روش نمونه‌گیری
۱۱۰ ۳-۳- ابزار پژوهش

۱۱۱.....	۴-۳ - رویکرد تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۱۲.....	۴-۳ - ۱- تجزیه و تحلیل متن
۱۱۲.....	۴-۳ - ۲- تجزیه و تحلیل پرسش
۱۱۳.....	۴-۳ - ۳- تجزیه و تحلیل تصویر
۱۱۴.....	۴-۳ - ۵- روایی پژوهش
۱۱۴.....	۴-۳ - ۶- پایایی پژوهش

فصل چهارم: تحلیل و بررسی

۱۱۸.....	۴-۴ - ۱- تحلیل کتاب‌های فارسی
۱۱۹.....	۴-۴ - ۱ - ۱- شاخص درگیری فارسی اول
۱۲۴.....	۴-۴ - ۱ - ۲- شاخص درگیری فارسی دوم
۱۲۸.....	۴-۴ - ۱ - ۳- شاخص درگیری فارسی ششم
۱۳۲.....	۴-۴ - ۲ - درصد مولفه‌های اجتماعی در کتابهای فارسی
۱۳۲.....	۴-۴ - ۲ - ۱- درصد مولفه‌های اجتماعی فارسی اول
۱۳۴.....	۴-۴ - ۲ - ۲- درصد مولفه‌های اجتماعی فارسی دوم
۱۳۶.....	۴-۴ - ۲ - ۳- درصد مولفه‌های اجتماعی فارسی ششم
۱۳۸.....	۴-۴ - ۲ - ۴- مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در کتابهای فارسی
۱۴۰.....	۴-۴ - ۳ - مقایسه شاخص ضریب درگیری در کتابهای فارسی
۱۴۲.....	۴-۴ - ۴ - پاسخ به پرسش‌ها: یافته‌های پژوهش
۱۴۲.....	۴-۴ - ۱ - پرسش فرعی یک
۱۴۲.....	۴-۴ - ۲ - پرسش فرعی دو
۱۴۳.....	۴-۴ - ۳ - پرسش فرعی سه
۱۴۳.....	۴-۴ - ۴ - پرسش فرعی چهار
۱۴۳.....	۴-۴ - ۵ - پرسش فرعی پنج
۱۴۴.....	۴-۴ - ۶ - پرسش فرعی شش

۱۴۴	۴-۴-۷ پرسش فرعی هفت
۱۴۵	۴-۴-۸ پرسش فرعی هشت
۱۴۵	۴-۴-۹ پرسش فرعی نه
۱۴۶	۴-۴-۱۰ پرسش فرعی ده
۱۴۷	۴-۵- تحلیل متن کتاب‌های داستان
۱۴۸	۴-۵-۱ پرسش فرعی یک
۱۴۸	۴-۵-۲ پرسش فرعی دو
۱۴۸	۴-۵-۳ پرسش فرعی سه
۱۴۹	۴-۵-۴ پرسش فرعی چهار
۱۴۹	۴-۵-۵ پرسش فرعی پنج
۱۴۹	۴-۵-۶ پرسش فرعی شش
۱۵۰	۴-۵-۷ پرسش فرعی هفت
۱۵۰	۴-۵-۸ پرسش فرعی هشت
۱۵۱	۴-۵-۹ پرسش فرعی نه
۱۵۲	۴-۵-۱۰ پرسش فرعی ده
۱۵۲	۴-۵-۱۱ پرسش فرعی یازده
۱۵۲	۴-۵-۱۲ پرسش فرعی دوازده
۱۵۲	۴-۵-۱۳ پرسش فرعی سیزده
۱۵۳	۴-۵-۱۴ پرسش فرعی چهارده
۱۵۳	۴-۵-۱۵ پرسش فرعی پانزده
۱۵۳	۴-۵-۱۶ پرسش فرعی شانزده
۱۵۴	۴-۶- مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های مختلف داستان‌ها
۱۵۹	۴-۷- مقایسه ضریب‌درگیری در بخش‌های مختلف کتاب‌های داستان
۱۶۱	۴-۷-۱ پرسش اصلی

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱۶۶	۵ - ۱ - بحث و نتیجه گیری
۱۷۰	۵ - ۲ - پیشنهادهای کاربردی
۱۷۱	۵ - ۳ - پیشنهاد پژوهش
۱۷۲	۵ - ۴ - محدودیت پژوهش

فهرست منابع و ماخذ

۱۷۳	منابع فارسی
۱۸۲	منابع انگلیسی

فهرست جدول‌ها و نمودارها

عنوان	صفحه
جدول شماره‌ی ۱: مولفه‌های پژوهش	۸۴
جدول شماره‌ی ۲: تحلیل متن فارسی اول	۱۱۹
جدول شماره‌ی ۳: تحلیل پرسش‌های فارسی اول	۱۲۰
جدول شماره‌ی ۴: تحلیل تصویرهای فارسی اول	۱۲۲
جدول شماره‌ی ۵: تحلیل متن فارسی دوم	۱۲۴
جدول شماره‌ی ۶: تحلیل پرسش‌های کتاب فارسی دوم	۱۲۵
جدول شماره‌ی ۷: تحلیل تصویرهای کتاب فارسی دوم	۱۲۶
جدول شماره‌ی ۸: تحلیل متن فارسی ششم	۱۲۸
جدول شماره‌ی ۹: تحلیل پرسش‌های فارسی ششم	۱۲۹
جدول شماره‌ی ۱۰: تحلیل تصویرهای فارسی ششم	۱۳۰
جدول شماره‌ی ۱۱: مقایسه تکرار و درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های فارسی اول	۱۳۲
جدول شماره‌ی ۱۲: مقایسه تکرار و درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های فارسی دوم	۱۳۴
جدول شماره‌ی ۱۳: مقایسه تکرار مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های فارسی ششم	۱۳۶

- جدول شماره‌ی ۱۴ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های مختلف فارسی ابتدایی. ۱۳۸
- جدول شماره‌ی ۱۵ : ضریب‌درگیری دانش‌آموزان با محتوای کتابهای فارسی..... ۱۴۰
- جدول شماره‌ی ۱۶ : تحلیل متن کتاب‌های منتخب ادبیات داستان..... ۱۴۷
- جدول شماره‌ی ۱۷ : تحلیل تصویرهای کتاب‌های منتخب ادبیات کودک ۱۵۰
- جدول شماره‌ی ۱۸ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در کتاب‌های ادبیات کودک..... ۱۵۴
- جدول شماره‌ی ۱۹ : مقایسه ضریب‌درگیری در متن و تصویر ادبیات کودک..... ۱۵۹
- جدول شماره‌ی ۲۰ : مقایسه ضریب‌درگیری در کتاب‌های فارسی و ادبیات کودک ۱۶۱
- جدول شماره‌ی ۲۱ : مقایسه بین کتاب‌های فارسی و ادبیات کودک ۱۶۲
- نمودار شماره‌ی ۱ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های مختلف فارسی اول ۱۳۳
- نمودار شماره‌ی ۲ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های مختلف فارسی دوم..... ۱۳۵
- نمودار شماره‌ی ۳ : درصد مقایسه مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های مختلف فارسی ششم..... ۱۳۷
- نمودار شماره‌ی ۴ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های کتاب‌های فارسی ۱۳۹
- نمودار شماره‌ی ۵ : ضریب‌درگیری دانش‌آموزان با محتوای فارسی ابتدایی ۱۴۰
- نمودار شماره‌ی ۶ : مقایسه درصد مولفه‌های اجتماعی در بخش‌های ادبیات کودک ۱۵۶
- نمودار شماره‌ی ۷ : مقایسه ضریب‌درگیری محتوای (متن، تصویر) ادبیات کودک ۱۶۰

فصل اول: کلیات پژوهش

مقدمه

بیان مسأله

اهمیت و ضرورت

اهداف

فصل اول: کلیات

۱-۱- مقدمه

تعلیم و تربیت به دلیل نقشی که در شکوفا ساختن استعدادهای بالقوه آدمی داشته، همواره به عنوان یک موضوع مهم مورد توجه بوده است و تربیت همواره بازتاب ارزش‌های جامعه بوده، تا جایی که افلاطون قبل از میلاد مسیح (ع) در یونان باستان به ارتباط میان تربیت و اجتماعی شدن پی برده بود و ایده‌ی تشکیل مدینه فاضله را آن‌گونه تصویر می‌کند که افراد آن به عالی‌ترین سطح و مرتبه رشد اجتماعی را تجربه کرده باشند.

به طور قطع، آدمی در شمار موجوداتی است که کمالش در فطرت از وجود متأخر افتاده است، به همین جهت در دوره‌ای از رشد، در فاصله‌ی زمانی بین وجود تا کمال به کمک دیگران نیازمند است (شکوهی، ۱۳۸۵: ۳۳-۳۷) و هر نسل سرمایه فکری، فرهنگی، اجتماعی خود را از طریق تعلیم و تربیت کسب می‌نماید. انسان تربیت یافته، نه محصول طبیعت و وراثت و نه محصول محیط اجتماعی صرف، بلکه بیش‌تر محصول کنش پیچیده این دو عامل بوده و در یک فرایند یادگیری مادام‌العمر قرار دارد، این فرایند، «اجتماعی شدن»^۱ خوانده می‌شود. دورکیم با برجسته دانستن جایگاه اجتماعی شدن، معتقد بود: «انسانی که تربیت در صدد تحقق آن در کودک است، آدمی نیست که طبیعت پرداخته است، بلکه انسانی است که جامعه می‌پسندد» (شکوهی، ۱۳۸۵: ۸۵).

جهان در نظر انسان بیش از آنکه طبیعت و پدیده‌های آن باشد در وهله اول جهان اجتماع است، و به عبارت دیگر آدمی جهان خارج را از خلال دنیای اجتماع می‌بیند و می‌شناسد، شخص نه تنها در اجتماع رفتار و اعمال خود را نسبت به دیگران و در ارتباط و با توجه به آن تنظیم می‌نماید، بلکه در حالت انزوا و تنهایی نیز در نتیجه تأثیر پا بر جایی که قبلاً اجتماع در افکار و عقایدش نهاده شخصیت و رفتار و اعمال خود را به معیار قضاوت دیگران و به

1. Socialization

اصطلاح بر حسب افکار و عقاید عمومی محیط خود می‌سازد و ارزیابی می‌کند، بیلز^۱ در این باره می‌گوید:

« من^۲، حتی زمانی که تنها است باز نوعی بازیگر اجتماعی است زیرا موجودی اجتماعی گردیده که درباره خود می‌اندیشد، و از خلال نقش‌ها و ارزش‌ها و نشانه‌های اجتماعی، خود را ظاهر می‌سازد و به مقتضای این نقش‌ها و ارزش‌ها و نشانه‌ها در جستجوی خویش است، و راه خود را می‌جوید و می‌یابد و عمل خود را تصویب می‌نماید یا محکوم می‌سازد » (ترابی، ۱۳۴۱: ۱۹۵).

جامعه‌شناسان، نمونه‌هایی از افراد انسانی را ذکر می‌کنند که از دوران کودکی در فرایند اجتماعی شدن قرار نگرفته و بعداً با تلاش‌های فراوان نتوانسته است رفتارهای شایسته و مورد قبول جامعه را یاد بگیرد. به طور مثال «جنی»^۳ یک دختر کالیفرنایی است که از سن حدود یک و نیم سال تا زمانی که حدوداً بیش از سیزده سال داشت در اتاقی حبس شده بود و در این مدت با دنیای خارج هیچ گونه ارتباطی نداشته است، به همین خاطر وی نه زبان یاد گرفته بود و نه هیچ گونه مهارت‌های انسانی دیگر را، بعداً رفتارهای جنی مورد مطالعه قرار گرفت و مشخص شد که وی هیچ گونه عقب ماندگی ذهنی نداشته و دچار هیچ گونه نقض مادرزادی دیگر نیز نبوده است. آنچه باعث شده بود که او زبان و مهارت‌های انسانی را یاد نگیرد قطع ارتباط نزدیک با انسان‌های دیگر بوده است (گیدنز، ۱۳۸۵: ۸۸).

اهمیت اجتماعی شدن انسان تا جایی است، که کانت^۴ معتقد است آدمی چیزی جز آنچه تعلیم و تربیت از او می‌سازد نیست. به طور قطع، در فرایند اجتماعی شدن، فرد علاوه بر این که مهارت‌های زندگی گروهی را کسب می‌کند، به رشد اجتماعی هم دست می‌یابد، که مبانی آن در اندیشه‌ی افرادی چون کولی، مید، پیازه، فروید، اریکسون، و دیگران قابل مشاهده است و هر یک به آن پرداخته‌اند.

امروزه مدارس در قبال فرهنگ جامعه، نقش‌هایی دارند که یکی از مهم‌ترین آن‌ها ایجاد شرایط اجتماعی شدن کودکان از طریق برنامه‌های درسی است (ادیب، ۱۳۸۲: ۸)، می‌دانیم اخیراً آموزش و پرورش کشور دستخوش تغییر و تحول بنیادی گشته و این تغییر خصوصاً در چاپ و تدوین کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی نمود بارز داشته و تا کنون این کتاب‌ها مورد تحلیل

1. R. E. Bales

2. I

3. Genie

4. Kant (1724-1804)